

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КРИСЬКО ЖАННА ЛЕОНІДІВНА

УДК 65.011.8:69.003

**УПРАВЛІННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЄЮ
ВЕРТИКАЛЬНО ІНТЕГРОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ
БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ**

Спеціальність – 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2011

Дисертація на правах рукопису

Робота виконана в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Наукові керівники: доктор економічних наук, професор
Тарнавська Наталія Петрівна,
Тернопільський національний економічний
університет,
завідувач кафедри менеджменту організацій
та інноваційного підприємництва

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Литвин Богдан Миронович,
Тернопільський національний економічний
університет

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Лепейко Тетяна Іванівна,
Харківський національний економічний
університет,
завідувач кафедри менеджменту та бізнесу

кандидат економічних наук, доцент
Ляхович Лариса Андріївна,
Тернопільський національний економічний
університет,
доцент кафедри економіки підприємств і
корпорацій

Захист відбудеться 20 січня 2012 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 в Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020, вул. Львівська, 11-а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою : 46020, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розіслано 19 грудня 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нинішній етап розвитку ринкових відносин в Україні характеризується перманентними організаційними змінами на всіх рівнях економіки, що зумовлено закономірними процесами приватизації, демонополізації, розукрупнення, злиття чи поглинання підприємств. Ці процеси переплітаються з розвитком механізмів конкуренції, що потребує постійної адаптації підприємств до зміни умов функціонування – формування і підтримування конкурентних переваг для забезпечення виживання й успішного функціонування у динамічному ринковому середовищі.

Значне місце у вирішенні цих проблем належить процесам реструктуризації як засобом підвищення конкурентоспроможності підприємств, у першу чергу – вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, яка сьогодні є ключовою ланкою у забезпеченні інноваційного розвитку багатьох сфер матеріального виробництва та належного рівня якості життя. Поряд з тим у будівельній галузі недостатньо реалізуються ринкові механізми структурних перетворень, розвитку виробничої бази, організаційного дизайну та оптимізації бізнес-портфеля, а фрагментарні процеси реструктуризації здійснюються без урахування специфіки таких підприємств. Це потребує розроблення і впровадження в практику господарювання інноваційних управлінських технологій реструктуризації як системних прогресивних перетворень з метою підтримування стратегічної стійкості підприємств.

Обґрунтуванню доцільності реалізації в управлінській практиці варіантів організаційних змін присвячено чимало праць учених-економістів. Вагомий внесок у їхнє вирішення зробили такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як М. Д. Аїстова, І. М. Акімова, А. А. Алпатов, Є. М. Андрушак, М. А. Асаул, Л. П. Батенко, Т. Г. Бень, Д. П. Богиня, С. В. Валдайцев, Н. Г. Верстіна, Л. Водачек, К. В. Гайдук, А. Г. Грязнова, М. П. Денисенко, С. Б. Довбня, С. В. Ільдеменов, А. І. Ільїн, В. А. Іріков, Л. Ф. Кальніченко, Е. М. Королькова, О. Є. Кузьмін, Т. І. Лепейко, Л. А. Ляхович, І. І. Мазур, О. Г. Мендрул, Б. З. Мільнер, В. В. Семененко, Н. П. Тарнавська, О. О. Терещенко, В. Н. Треньов, М. Д. Федотова, Л. І. Федулова, В. Д. Шапіро, Г. О. Швиданенко, Ю. В. Якишина. Питання формування нових економічних відносин у будівельній галузі України знайшли відображення в наукових працях А. В. Беркути, І. О. Бланка, З. С. Варналія, А. Ф. Гойка, З.-М. В. Задорожного, Я. Д. Крупки, Б. М. Литвина, А. А. Пересади, П. С. Рогожина.

Вивчення наукових праць з цієї проблематики дозволило зробити висновок про несистемність теоретичного підґрунтя для виявлення необхідності проведення структурних перетворень на рівні підприємств у напрямі їхньої адаптації до ринкового середовища. Нинішній стан підприємств будівельної галузі окреслює перед вітчизняною наукою проблему формування механізмів реструктуризації та управління нею з урахуванням новітніх реалій конкурентної боротьби та можливостей реалізації інноваційної моделі розвитку.

Неоднозначність теоретичних засад і методичного забезпечення управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, недостатня обґрунтованість механізмів реструктуризації та оцінювання її ефективності у вітчизняних наукових джерелах, а також практична значущість окреслених питань зумовили актуальність теми, мету і завдання дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Тернопільського національного економічного університету за темами: «Дослідження виробничо-інвестиційної діяльності та напрямів підвищення її ефективності» (номер державної реєстрації 0105U000862), у межах якої автором розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності господарської діяльності підприємств будівельної галузі на основі їхньої реструктуризації; «Дослідження управлінських інновацій у формуванні конкурентних переваг» (номер державної реєстрації 0106U009966), де автором сформульовано пропозиції щодо використання управлінських інновацій при реструктуризації підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є формування концептуальних засад і розроблення на цій основі рекомендацій щодо управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, вибору стратегічних і тактичних заходів їх

реструктуризації для забезпечення стратегічної стійкості.

Реалізація мети зумовила необхідність виконання таких завдань:

- з'ясувати економічну сутність реструктуризації, окреслити її місце і роль у структурі організаційних перетворень та оцінити класифікаційні ознаки видів реструктуризації для встановлення характеру організаційних змін і формування теоретичного підґрунтя моделі управління реструктуризацією вертикально інтегрованого підприємства;
- виявити характерні риси сучасних концепцій управління реструктуризацією для формування власного бачення сутності управління нею;
- оцінити методичні підходи до діагностики передумов реструктуризації підприємств для обґрунтування моделі базових стратегічних альтернатив реструктуризації;
- провести аналітичне оцінювання стану будівельної галузі у взаємозв'язку з макроекономічною ситуацією в державі з метою окреслення тенденцій середовища структурних змін і формування концептуальних підходів до обґрунтування варіантів реструктуризації;
- здійснити бізнес-діагностику передумов реструктуризації вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі на основі методології стратегічного аналізу для встановлення доцільності і необхідності реалізації конкретного варіанту реструктуризації;
- виявити стратегічні альтернативи реструктуризації вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі на основі розроблених критеріїв для обґрунтування концепції управління реструктуризацією;
- побудувати концептуальну модель управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі для обґрунтування основних положень, технологій і процедур реструктуризації залежно від варіанту реструктуризації;
- обґрунтувати набір стратегічних альтернатив реструктуризації підприємств і систематизувати адекватний управлінський інструментарій для окреслення умов його ефективного використання;
- розробити методичний підхід до оцінювання ефективності реструктуризації підприємств для формування інформаційного базису зростання їх стратегічної стійкості.

Об'єктом дослідження є процеси реструктуризації підприємств в умовах нестабільного ринкового середовища.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні засади управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження стали фундаментальні положення з економічної теорії, новітні концепції стратегічного менеджменту, реформування і реструктуризації підприємств, реінжинірингу бізнес-процесів, бізнес-діагностики, викладені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених і фахівців-практиків з проблематики, що досліджується.

У дисертаційній роботі використано такі наукові методи дослідження: теоретичного узагальнення, дедукції та індукції, аналізу та синтезу (удосконалення і розмежування понять, що пояснюють організаційні зміни на підприємстві); причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний (удосконалення класифікаційних ознак реструктуризації); галузевого стратегічного аналізу (виявлення основних тенденцій розвитку середовища структурних змін); статистичного групування та порівняльного аналізу, інтерв'ю та опитування (комплексна бізнес-діагностика середовища реструктуризації підприємств будівельної галузі); матричні методи стратегічного аналізу (визначення стратегічних позицій підприємств-репрезентантів); економіко-математичного моделювання (розроблення багатофакторної лінійної моделі для визначення стратегічної стійкості підприємства); графічний (наочне ілюстрування досліджуваних явищ, процесів та закономірностей).

Джерелом нормативної, аналітичної і статистичної інформації є закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, матеріали Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Антимонопольного комітету України, Державної служби статистики України, Тернопільського обласного управління статистики, сайти

періодичних видань, дані підприємств будівельної галузі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі аналізу і узагальнення теоретико-методологічних положень та прикладних аспектів реструктуризації підприємств сформовано концептуальні засади і обґрунтовано методичні підходи щодо управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, вибору стратегічних і тактичних заходів їх реструктуризації для забезпечення стратегічної стійкості.

Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну і виносяться на захист, полягають у такому:

вперше:

– побудовано концептуальну модель управління реструктуризацією вертикально інтегрованого підприємства будівельної галузі, що є ієрархією ідей, теоретичних положень та адекватних їм методологічних основ щодо створення нової управлінської парадигми реструктуризації як системи керованих змін підприємства, зважаючи на пріоритети структурних перетворень на макро- і мікрорівнях, шляхом гармонізації системного, ситуаційного і процесного підходів в управлінні для формування інноваційного вектору розвитку підприємства;

удосконалено:

– визначення поняття «реструктуризація підприємства», яке, на відміну від існуючих формулювань, трактує її як перманентний процес зміни середовища функціонування підприємства з фокусуванням на трансформації структури бізнесу (бізнес-портфеля) та його складових з орієнтацією на інноваційну модель розвитку на основі виявлення нових ринкових можливостей, заповнення стратегічних прогалів, попередження і усунення кризових явищ з використанням прийомів стратегічного і тактичного управління при конкретному наборі передумов та їх взаємодії;

– трактування поняття «управління реструктуризацією підприємства», яке, на відміну від усталеного, базується на визначених видах реструктуризації – кризової, захисної і випереджуючої – відповідно до нової класифікаційної ознаки (стан підприємства) і характерних для них змін, та розглядається як вплив на трансформацію зовнішніх і внутрішніх бізнес-процесів підприємства за допомогою всіх функціональних сфер менеджменту з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його стратегічної стійкості;

– структурно-логічну модель комплексної бізнес-діагностики підприємства у частині оцінювання рейтингового показника збалансованості фінансових ресурсів, значення якого є критичним для прийняття рішення щодо вибору варіанту реструктуризації. Такий підхід, на відміну від інших, дозволяє виявити стратегічні прогалини, обґрунтувати варіант реструктуризації та відповідний їй управлінський інструментарій на основі інтегрування фінансових коефіцієнтів з рекомендованими мінімальними значеннями та з урахуванням величини їх допустимого зменшення;

– модель базових стратегічних альтернатив реструктуризації, відмінністю якої є бачення стратегічної стійкості підприємства як його здатності створювати, розвивати та зберігати тривалий час конкурентні переваги і тим самим підтримувати визначений рівень фінансових, соціальних показників та індикаторів безпеки на основі окреслення параметрів проблеми, їх економічної інтерпретації та вибору адекватного варіанту реструктуризації;

– систему оцінювання ефективності реструктуризації підприємств будівельної галузі з використанням багатофакторної економетричної моделі, яка, на відміну від інших, забезпечує можливість виявлення комплексного впливу реструктуризації (шляхом визначення впливу основних параметрів, що відображають ефективність вертикально інтегрованого підприємства будівельної галузі після структурних перетворень) на стратегічну стійкість підприємства як цільовий орієнтир діяльності;

дістало подальшого розвитку:

– окреслення тенденцій розвитку середовища структурних змін в будівельній галузі (наростання процесів реструктуризації виробництва з реактивним і вимушеним характером змін; відставання у часі реальних процесів реструктуризації від об'єктивних зрушень у ринковому середовищі; формування ланцюгової реакції гальмування розвитку інших галузей і сфер

діяльності), які виявлено на основі стратегічного аналізу з виокремленням кількісно-якісних характеристик чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ діяльності підприємств та наслідків їхньої дії, що забезпечило виявлення передумов реструктуризації для конкретних підприємств і прогнозування перспективної привабливості галузі;

– визначення поняття «вертикально інтегроване підприємство будівельної галузі», яке, на відміну від усталеного тлумачення, трактується як підприємство зі специфічним ланцюгом «виробництво будівельних матеріалів – будівництво, у т. ч. девелопмент, – продаж готових об'єктів», що створюється для координації і контролю складових галузевого (технологічного) ланцюга з метою отримання взаємної вигоди сторонами-учасниками. У будівельній галузі їх існування об'єктивно зумовлене ризиком самостійного існування на ринку і пояснюється економічною і технологічною доцільністю, окресленими загальними (зростання ринкового впливу, забезпечення стратегічної стійкості, збалансованість фінансових ресурсів) і специфічними (повний контроль і підтримування ланцюга) умовами їх успішного функціонування;

– обґрунтування і окреслення умов та засобів успішної реалізації стратегій реструктуризації вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, які, на відміну від відомих схем, враховують логіку і специфіку функціонування означених підприємств та формують набір відповідних управлінських технологій реструктуризації.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розробки, подані у дисертації, мають прикладний характер і можуть використовуватися у практичній діяльності підприємств будівельної галузі при проведенні їхньої реструктуризації. Зокрема, йдеться про підхід до вибору стратегічних альтернатив, методів і засобів реструктуризації підприємства, багатofакторну лінійну модель для визначення стратегічної стійкості підприємства при оцінюванні ефективності реструктуризації.

Пропозиції, сформульовані у дисертації, використано у діяльності ТзОВ «Добробуд» (довідка № 10/05-д від 10.05.2010 р.), ПМП «Фенікс-буд» (довідка № 20/02-1 від 20.02.2010 р.), ТзОВ «Домобудівник» (довідка № 25-11/09 від 25.11.2009 р.), Управління містобудування та архітектури Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 01-15/625 від 06.09.2010 р.).

Окремі результати дослідження використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету (довідка № 126-28/162 від 24.01.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки і пропозиції, викладені в роботі, виконані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які є результатом самостійного дослідження здобувача.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися і отримали схвалення на 16 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, у т. ч.: «Ефективність інвестиційного процесу в Україні: стан, проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 2005 р.); «Проблеми і перспективи функціонування інноваційної системи держави в умовах глобалізації» (м. Луцьк, 2007 р.); «Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Тернопіль, 2008 р., 2009 р.); «Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку» (м. Макіївка, 2009 р.); «Альянс наук: вчений-вченому» (м. Дніпропетровськ, 2009 р.); «Ефективність бізнесу в умовах трансформаційної економіки» (м. Сімферополь, 2009 р.); «Перший крок у науку» (м. Луганськ, 2009 р.); «Актуальні проблеми і перспективні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств» (м. Кривий Ріг, 2009 р.); «Світова економічна криза: причини, наслідки та перспективи подолання» (м. Львів, 2010 р.), «Управлінські інновації: теорія та практика» (м. Тернопіль, 2011 р.).

Публікації. Сформульовані положення і результати дослідження опубліковано у 25 наукових працях загальним обсягом 6,84 друк. арк., з яких автору особисто належить 6,76 друк. арк. Основні наукові результати дисертації відображено у 9 опублікованих працях (4,04 друк. арк.).

Структура і обсяг дисертації. Дисертація загальним обсягом 274 сторінки машинописного

тексту (основного – 176) складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 13 додатків, списку використаних джерел з 215 найменувань. Основний текст роботи містить 24 таблиці, 24 рисунки та 39 формул (з них 3 таблиці і 4 рисунки займають 7 окремих сторінок).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретико-методичні основи управління реструктуризацією підприємств» досліджено економічну сутність реструктуризації та окреслено її місце і роль у структурі перетворень на рівні підприємства, визначено критерії класифікації процесів реструктуризації за окремими ознаками для забезпечення цілеспрямованого управління ними, узагальнено сучасні концепції управління реструктуризацією підприємств, виявлено взаємозв'язок між стратегічною стійкістю і реструктуризацією підприємства, систематизовано підходи до діагностики передумов реструктуризації, що слугувало підґрунтям для розроблення концептуальної моделі управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств та засобів її реалізації.

Враховуючи актуалізацію процесів вертикальної інтеграції у ряді галузей економіки та формування інтегрованих структур як способу координування і контролю складових галузевого (технологічного) ланцюга з метою отримання взаємної вигоди сторонами-учасниками, у дисертації акцентовано увагу на проблемах управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств, мотивацією створення яких є високий рівень ризику самостійного існування на ринку та прагнення отримати вищий рівень ринкового впливу.

Аналіз існуючих підходів до розуміння сутності реструктуризації, реформування, реорганізації й реінжинірингу дозволив встановити їх причинно-наслідкові і супідрядні зв'язки і визначити реструктуризацію як перманентний процес зміни середовища функціонування підприємства з фокусуванням на трансформації структури бізнесу і його складових та з орієнтацією на інноваційну модель розвитку на основі виявлення нових ринкових можливостей, заповнення стратегічних прогалів, усунення і попередження кризових явищ з використанням прийомів стратегічного і тактичного управління при конкретному наборі передумов та їх взаємодії.

Узагальнення відомих класифікацій реструктуризації стало підставою для окреслення нової класифікаційної ознаки (стан підприємства) і виокремлення відповідно до неї трьох видів реструктуризації – кризової, захисної і випереджуючої, а також пояснення логічного взаємозв'язку видів реструктуризації, характеру організаційних змін та основних управлінських технологій для їхньої реалізації (табл. 1). Використання цієї класифікації дозволить детальніше обґрунтувати вибір варіанту змін на підприємстві.

Таблиця 1

Взаємозв'язок видів, характеру організаційних змін та основних управлінських технологій реструктуризації

Стан підприємства	Вид реструктуризації	Характер змін	Спрямованість та зміст управлінських технологій реструктуризації залежно від масштабу змін	
			Стратегічна	Операційна
1. Передкризовий стан, криза	Кризова	Реактивний, вимушений	- санація; - банкрутство; - відсікання неперспективних підрозділів	- фінансова та виробнича реструктуризація
2. Стабільність	Захисна	Превентивний, стимулюючий	- перегляд бізнес-портфеля; - реструктуризація бізнес-процесів	- реінжиніринг; - модернізація продукції
3. Зростання	Випереджуюча	Випереджуючий,	- розширення і	- організаційний

		новаторський	пошук нових ринків; - формування нових потреб; - поглинання інших підприємств	дизайн; - накопичення нематеріальних активів
--	--	--------------	---	---

Дослідження відомих концепцій управління реструктуризацією підприємств слугувало, з одного боку, розвитку логіки і окресленню орієнтирів реструктуризації підприємств, а з іншого – встановленню їхньої нинішньої низької дієвості: сьогодні механізми реструктуризації використовуються у критичних ситуаціях, коли різко падають результати виробничої діяльності або виникають проблеми з платоспроможністю підприємств. Проведений порівняльний аналіз процесів реструктуризації підприємств України та інших постсоціалістичних країн (на основі узагальнення інформації Європейського банку реконструкції і розвитку) підтвердив, що макроекономічну стабілізацію і найвище економічне зростання демонструють країни, які здійснили широкомасштабну реструктуризацію своїх підприємств. Позиція ж України у цьому рейтингу є непривабливою і зафіксована на одному рівні з Росією, Сербією, Грузією, Вірменією та Албанією.

На основі аналізу основних концептуальних підходів до проведення реструктуризації підприємств встановлено, що управління нею – це вплив на зміни зовнішніх і внутрішніх бізнес-процесів підприємства за допомогою всіх функціональних сфер менеджменту, що спрямований на цілі, стратегії, структуру виробництва і капіталу за допомогою набору сучасних управлінських технологій з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його стратегічної стійкості (див. табл. 1).

Виявлення взаємозв'язку між стратегічною стійкістю і результатами та своєчасністю реструктуризації підприємства дозволило пояснити реструктуризацію з точки зору широкої перспективи і зробити наголос на необхідності забезпечення її випереджуючого характеру. Таке бачення реструктуризації окреслює її як стратегічний засіб управління підприємством з орієнтиром на забезпечення його стратегічної стійкості.

У дисертації на основі дослідження передумов реструктуризації підприємств побудована модель її базових стратегічних альтернатив залежно від фінансових показників, соціальних індикаторів й індикаторів безпеки підприємства, яка дає змогу шляхом виявлення параметрів проблеми (набору і значень показників, що характеризують зміни) та з використанням ситуаційного підходу обґрунтувати доцільність реалізації певного варіанту стратегії реструктуризації підприємства.

У другому розділі «Аналіз середовища реструктуризації підприємств будівельної галузі» здійснено оцінювання стану і тенденцій функціонування підприємств будівельної галузі у взаємозв'язку з макроекономічною ситуацією з метою комплексного обґрунтування цільових пріоритетів і концептуальних підходів до здійснення змін, проведено дослідження передумов реструктуризації підприємств-репрезентантів, виходячи зі структурно-логічної моделі їхньої комплексної бізнес-діагностики, а також розроблено і обґрунтовано варіанти стратегій реструктуризації підприємств та відповідних управлінських технологій.

Дослідження середовища структурних змін у будівельній галузі дозволило констатувати, що, незважаючи на її статус як базової в українській економіці, галузь займає незначну частку у валовій доданій вартості (порівняно з розвинутими країнами і постсоціалістичними країнами Європи), що зумовлюється невирішеними проблемами структурної політики та її неузгодженістю з інноваційною моделлю розвитку. Будівельна галузь однією з перших відчула на собі наслідки світової економічної кризи: у 2009 році внесок галузі у валовий внутрішній продукт України склав лише 22,1 млрд. грн. (2,42 %), що на 8,4 млрд. грн. менше порівняно з 2007 роком.

У результаті дослідження економічної ретроспективи будівельної галузі та окремих її підприємств виявлено основні тенденції розвитку середовища структурних змін, які створюють негативний вплив на перспективну привабливість галузі і зумовлюють потребу в перегляді

структурної політики держави (рис. 1).

Аналіз середовища функціонування підприємств показав, що питання доцільності й необхідності їхньої реструктуризації на всіх рівнях управління розглядаються традиційно вузько і зводяться, в основному, до реструктуризації виробництва, яка зазвичай має запізнілий характер, що призводить до втрати такими підприємствами частини ринків збуту. Ця проблема окреслилася на тлі тривалих і масштабних процесів роздержавлення і розукрупнення суб'єктів господарювання, а також інших ринкових перетворень, що не призвели до зменшення значного ринкового впливу окремих підприємств, покращення ситуації на інвестиційному ринку та його стабілізації.

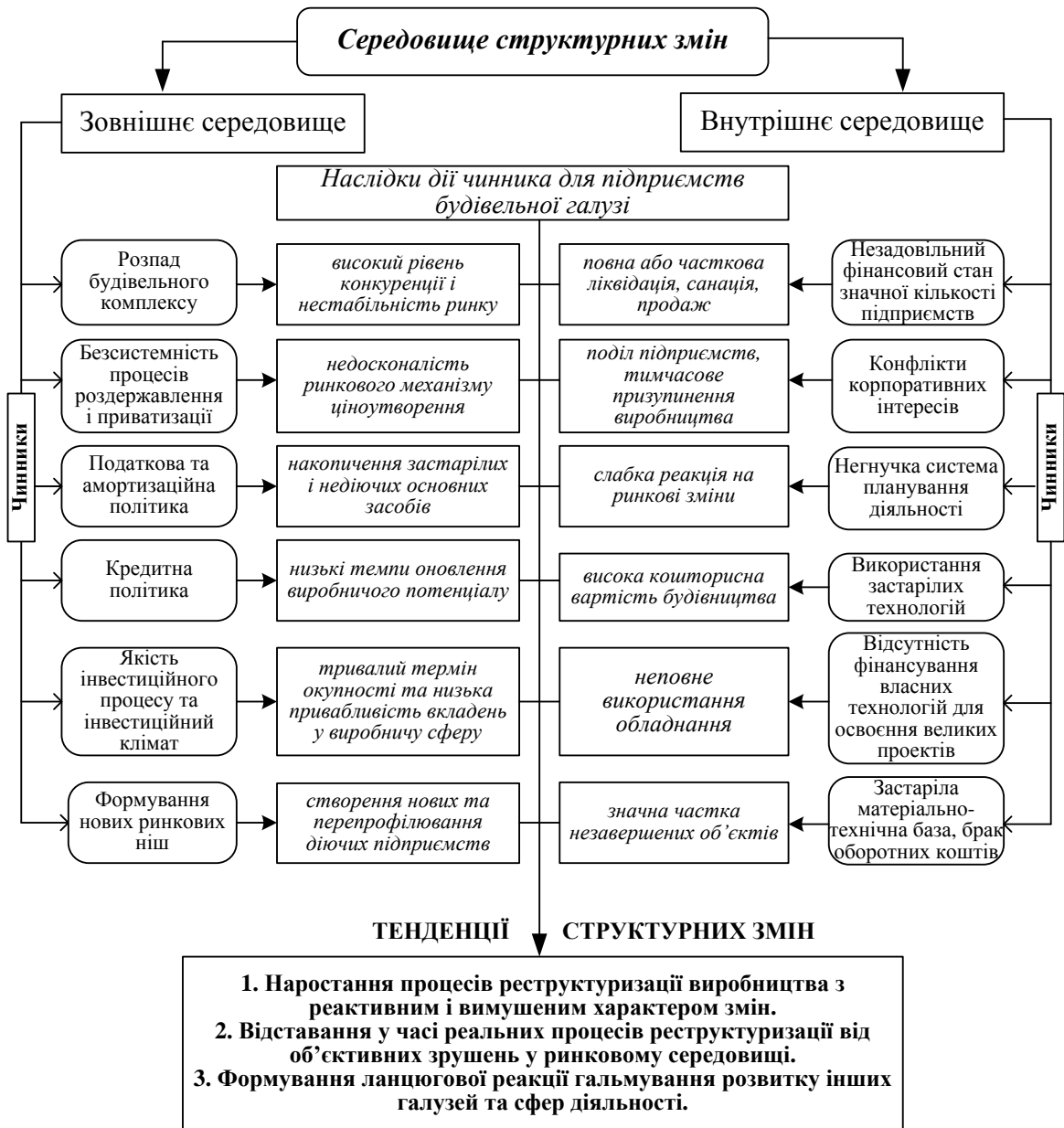

Рис. 1. Тенденції розвитку середовища структурних змін підприємств будівельної галузі та їхні чинники

Аналіз механізмів податкової, кредитної та амортизаційної політик показав їхню нездатність своєчасного сприяння реструктуризації бізнес-процесів і не звільнив підприємства від проблеми накопичення ними застарілих і недіючих основних засобів. Дослідження виявило необхідність перегляду державної політики в будівельній галузі у напрямі формування важелів впливу на активізацію процесів реструктуризації, особливо з випереджуючим характером змін.

Проведений аналіз основних видів діяльності 14 підприємств-репрезентантів будівельної галузі Тернопільщини, які у 2009 р. охоплювали 92 % будівельного ринку області, дозволив виявити їхню специфіку і окреслити основні ознаки таких підприємств, що зумовлює трактування підприємств будівельної галузі як вертикально інтегрованих з наявністю інтегрованого ланцюга «виробництво будівельних матеріалів – будівництво, у т.ч. девелопмент, – продаж готових об'єктів». Існування таких підприємств у будівельній галузі України є природно зумовленим, а тенденція до формування інтегрованих структур у цій галузі розвивалася упродовж тривалого історичного періоду.

Побудова і використання структурно-логічної моделі комплексної бізнес-діагностики підприємства дозволило розробити підхід до виявлення передумов реструктуризації, який передбачає на основі завдань бізнес-діагностики реалізацію сформованих її блоків: оцінювання перспектив привабливості галузі; аналіз основних показників діяльності підприємства; аналіз фінансового стану підприємства; оцінювання ринкових перспектив; вироблення управлінських альтернатив.

Оцінювання основних показників діяльності підприємств-репрезентантів будівельної галузі за період ринкових перетворень в Україні дозволило виявити розшарування підприємств за параметрами ринкового впливу та виокремити проблему їх реструктуризації.

Для проведення аналізу фінансового стану підприємств в межах бізнес-діагностики запропоновано механізм оцінювання рейтингового показника збалансованості структури їх фінансових ресурсів ($RK'_{зсфр}$) як мінімально необхідного для складання позитивного висновку про фінансовий стан підприємства. Особливістю рейтингового показника є інтегрування в його межах фінансових коефіцієнтів з рекомендованими значеннями та з урахуванням критичної величини їх допустимого зменшення. За умови відповідності значень фінансових коефіцієнтів мінімальним нормативним рівням рейтинговий показник збалансованості структури фінансових ресурсів дорівнюватиме одиниці, якщо ж $RK'_{зсфр} < 1$, то фінансовий стан підприємства варто вважати незадовільним. Отримані рейтингові показники та частки найбільших досліджуваних підприємств на будівельному ринку Тернопільської області подано в табл. 2.

Таблиця 2

**Основні параметри оцінювання підприємств-репрезентантів
в системі бізнес-діагностики**

Підприємство	2006		2007		2008		2009	
	$RK'_{зсфр}$	ринков а частка, %	$RK'_{зсфр}$	ринков а частка, %	$RK'_{зсфр}$	ринков а частка, %	$RK'_{зсфр}$	ринков а частка, %
ТЗОВ «Тернопільбуд»	1,31	83	0,81	82	1,24	81	0,71	81
ТЗОВ «Домобудівник»	0,52	3	0,65	4	0,47	2	0,56	4
ТЗОВ «Добробуд»	0,93	2	0,88	4	0,98	5	0,91	5
ПП «ТФ«Будівельник»	0,85	5	0,75	2	0,56	5	0,33	1
ПМП «Фенікс-буд»	1,02	1	1,05	1	1,35	1	1,48	1

Результати аналізу фінансового стану підприємств-репрезентантів, а також їх ринкових часток дозволили виявити лідерів та аутсайдерів будівельного ринку Тернопільської області, а використання матричного методу оцінювання конкурентоспроможності підприємств та опитування їхніх керівників і провідних фахівців забезпечило всебічне оцінювання стратегічних позицій підприємств-репрезентантів та інтенсивність процесів конкуренції: лідер – ТЗОВ «Тернопіль-буд»; «челенджери» – ПП «Креатор-Буд», ПП «ТФ «Будівельник», ПП «Укрбуд-інвест», ВК ТІЗ Добробуд»; «послідовники» – ТЗОВ «Домобудівник», ТЗОВ «Добро-буд», ТЗОВ «Технотерн-плюс», КП «Тернопільбудінвестзамовник»; «нішери» – ПМП «Фенікс-буд», МП «Явір», ПП «Житло», СМП «Західінвест», ТЗОВ «Буд-сервіс». Використання SWOT-аналізу логічно продовжило комплексність дослідження та ідентифікацію можливостей стратегічних

проривів (створення нових підрозділів на основі формування нових потреб), стратегічних поворотів (перегляд бізнес-портфеля при зміні кон'юнктури ринку), а також виявлення стратегічних прогалів.

На основі оцінювання визначених ринкових позицій підприємств будівельної галузі Тернопільської області та сформованих стратегічних груп конкурентів, а також практичної реалізації запропонованої моделі базових стратегічних альтернатив реструктуризації в роботі розроблено логічні схеми обґрунтування варіанту стратегії з рекомендованим набором адекватних управлінських технологій для кожного підприємства-репрезентанта. Зокрема, ТзОВ «Тернопільбуд» потребує захисної реструктуризації з використанням управлінських технологій реструктуризації бізнес-процесів, реінжинірингу та модернізації продукції, ПМП «Фенікс-буд» має можливість проводити випереджуючу реструктуризацію з використанням стратегії концентрованого зростання з перспективою диверсифікації виробництва на наступній стадії життєвого циклу підприємства; у ТзОВ «Домобудівник», ТзОВ «Добробуд» і ПП «ТФ «Будівельник» виникає необхідність проведення кризової реструктуризації з використанням стратегії фінансового оздоровлення.

У третьому розділі **«Удосконалення управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі»** подано концептуальну модель управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, сформовано управлінський інструментарій для реалізації стратегій реструктуризації, а також запропоновано систему оцінювання ефективності реструктуризації підприємств будівельної галузі на основі використання багатofакторної економетричної моделі.

У дисертації запропоновано концептуальну модель управління реструктуризацією вертикально інтегрованого підприємства будівельної галузі (рис. 2), яка відображає авторське бачення складу і супідрядності елементів і блоків системи управління реструктуризацією підприємств, основні принципи здійснення перетворень, послідовність етапів проведення реструктуризації, отриманий при функціонуванні механізму кінцевий результат, а також засоби забезпечення управлінського впливу. Побудова концептуальної моделі ґрунтується на виявлених і сформульованих умовах успішного функціонування вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі (зростання ринкового впливу, зростання стратегічної стійкості підприємства, забезпечення збалансованості фінансових ресурсів, повний контроль і підтримування ланцюга «виробництво будівельних матеріалів – будівництво, у т. ч. девелопмент, – продаж готових об'єктів», забезпечення потреби власних проектів власними потужностями, досягнення узгодженості можливостей бізнес-одиниць).

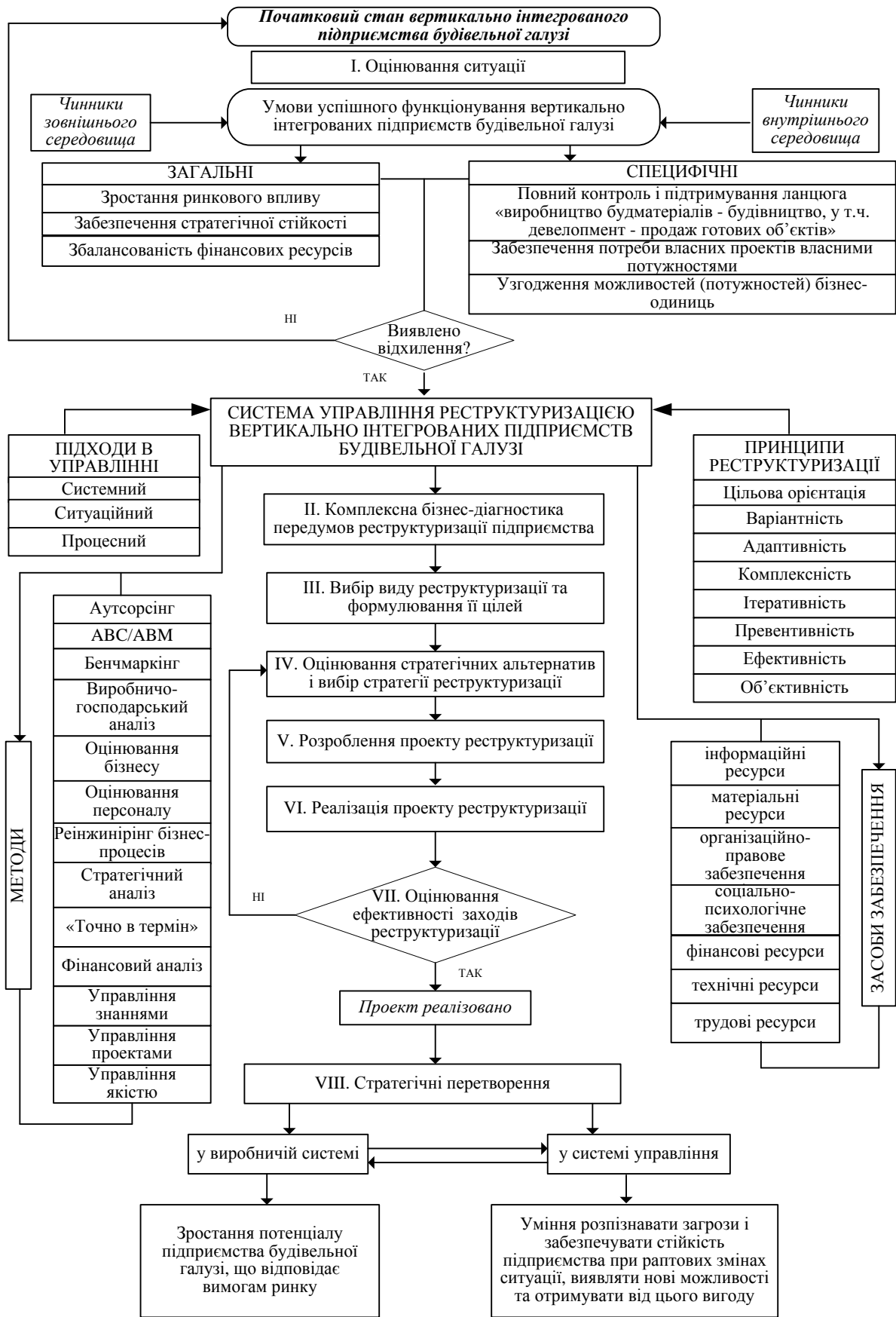

Рис. 2. Концептуальна модель управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі

Розглядаючи реструктуризацію як перманентний трансформаційний процес адаптації підприємства до змін зовнішнього і внутрішнього середовищ та зважаючи на стратегічний і операційний зміст управлінських технологій реструктуризації, в дисертації запропоновано розробляти проекти реструктуризації для проведення найважливіших і принципових змін, що мають стратегічний характер. Проект реструктуризації в дисертації розглядається як обмежений часовими рамками процес синтезу результатів аналітичної роботи щодо оцінювання ситуації, стратегічних альтернатив та вибору стратегії і методів реструктуризації, із чітко сформульованими завданнями і умовами досягнення поставлених цілей та визначеними обсягами фінансування щодо здійснення стратегічних проривів чи поворотів, усунення стратегічних прогалів.

Кожен варіант реструктуризації передбачає оригінальні управлінські методи її реалізації, тому в дисертації, виходячи з логіки і специфіки функціонування вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі, окреслено і обґрунтовано умови, специфіку і межі доцільного використання сучасних методів і засобів управління реструктуризацією підприємств.

Виходячи з актуальності проблеми забезпечення стратегічної стійкості підприємства будівельної галузі до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищах, запропоновано оцінювати ефективність реструктуризації вертикально інтегрованого підприємства будівельної галузі (БП) з допомогою багатofакторної економетричної моделі, яка відображає вплив основних параметрів структурних перетворень на його стратегічну стійкість:

$$x_{il} = \sum_{j=1}^{N_y} a_{ij} y_j + \sum_{j=1}^{N_z} b_{ij} z_j + \sum_{j=1}^{N_\xi} c_{ij} \xi_j; (i = \overline{1, N_x}; l = \overline{1, L}), \quad (1)$$

де a_{ij} – коефіцієнти, що відображають міру впливу окремих показників рівня виконання обсягів замовлень $y_j, j = \overline{1, N_y}$ на кожен з економічних величин $x_{il}, i = \overline{1, N_x}$, що відображає стратегічну стійкість l -того БП, $l = \overline{1, L}$;

b_{ij} – коефіцієнти, які відображають міру впливу j -го показника, що характеризує витрати БП $z_i(t_k) (i = \overline{1, N_z}; k = \overline{1, m})$, на i -тий показник стратегічної стійкості (СС);

c_{ij} – коефіцієнти, які відображають вплив рівня забезпеченості основними засобами БП на показники стратегічної стійкості, параметр c_{ij} відображає вплив j -го параметра $\xi_j (j = \overline{1, N_\xi})$ на i -тий показник стратегічної стійкості l -го БП.

На основі розробленої економетричної моделі сформовано програмне забезпечення мовою програмування Matlab, з допомогою якого досліджуються багатofакторні лінійні моделі впливу на показники стратегічної стійкості підприємств будівельної галузі трьох груп чинників: забезпечення основними засобами; сукупні витрати; виконання обсягів замовлень.

У ході обчислювальних експериментів побудовано багатofакторні моделі для показників стратегічної стійкості підприємств-репрезентантів будівельної галузі. Апробація моделей на підприємствах підтвердила їх значущість для оцінювання ефективності процесів реструктуризації.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі узагальнення теоретичних здобутків та практики управління фрагментарними процесами реструктуризації підприємств України вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає у виробленні концептуальних засад управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі. Узагальнення та систематизація результатів дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. Необхідність перегляду парадигми управління реструктуризацією підприємств та розроблення нових підходів до забезпечення її ефективності зумовила доцільність формування понятійного апарату, який створив теоретичні підвалини щодо управління реструктуризацією. Узагальнення спільних сутнісних ознак та відмінностей дефініції «реструктуризація» з дотичним понятійним апаратом («трансформація», «реформування», «реорганізація», «реінжиніринг») дозволило виявити причинно-наслідкові і супідрядні зв'язки цих понять і дати визначення реструктуризації з фокусуванням на трансформації структури бізнесу і його складових та з

орієнтацією на інноваційну модель розвитку на основі виявлення нових ринкових можливостей, заповнення стратегічних прогалів, усунення і попередження кризових явищ. На основі аналізу відомих класифікацій реструктуризації в роботі запропоновано її нову класифікаційну ознаку (стан підприємства) і на цій основі виокремлено три види реструктуризації – кризову, захисну і випереджуючу, а також встановлено відповідний їм характер змін. Виходячи з цього, сформовано логічний взаємозв'язок видів реструктуризації, характеру організаційних змін та основних управлінських технологій.

2. Аналіз основних концептуальних підходів до проведення реструктуризації підприємств створив підстави для удосконалення трактування управління реструктуризацією підприємств як комплексної трансформації цілей, стратегій, структури виробництва і капіталу з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємств та їх стратегічної стійкості. У процесі дослідження доведена доцільність розгляду реструктуризації з точки зору широкої перспективи з наголосом на виявленому зміщенні акцентів в її розумінні у напрямі забезпечення випереджуючого характеру змін.

3. Узагальнення засобів діагностики передумов реструктуризації підприємства дозволило побудувати модель базових стратегічних альтернатив його реструктуризації, що ґрунтується на варіантному типі управління і, відповідно, передбачає виявлення параметрів проблеми на основі оцінювання варіантів зміни фінансових показників, а також вибір адекватного варіанту стратегії реструктуризації та її цілей.

4. Дослідження економічної ретроспективи будівельної галузі та окремих її підприємств з використанням методології стратегічного аналізу дозволило виявити тенденції розвитку середовища структурних змін, які негативно вплинули на розвиток бізнесу: наростання процесів реструктуризації виробництва з реактивним і вимушеним характером змін; відставання у часі реальних процесів реструктуризації від об'єктивних зрушень у ринковому середовищі; формування ланцюгової реакції гальмування розвитку інших галузей та сфер діяльності. Подолання цих негативних тенденцій є передумовою дієвого управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі.

5. Трактування підприємств будівельної галузі як вертикально інтегрованих з наявністю природно зумовленого вертикально інтегрованого ланцюга «виробництво будівельних матеріалів – будівництво, у т. ч. девелопмент, – продаж готових об'єктів» слугувало відправним пунктом для побудови структурно-логічної моделі комплексної бізнес-діагностики підприємства з виокремленням її специфічних блоків. Оцінювання основних показників діяльності підприємств-репрезентантів будівельної галузі Тернопільської області з використанням реалізованого у моделі підходу продемонструвало розшарування підприємств за параметрами ринкового впливу і загострення проблеми їх реструктуризації у широкому розумінні (реструктуризація бізнес-портфеля, фінансова чи виробнича реструктуризація, організаційний дизайн тощо).

6. На основі розробленої системи оцінювання рейтингового показника збалансованості фінансових ресурсів, особливістю якої є інтегрування фінансових коефіцієнтів з рекомендованими значеннями та з урахуванням критичної величини їх допустимого зменшення, а також зважаючи на ринкові частки досліджуваних підприємств, встановлено існування стратегічних прогалів між бажаним володінням конкурентними перевагами і наявними можливостями підприємств за існуючої ринкової кон'юнктури. Це стало підставою для пошуку механізму вибору варіантів їхньої реструктуризації, практична реалізація якого забезпечила розроблення логічних схем обґрунтування доцільного варіанту стратегії з набором адекватних управлінських технологій для найбільш вагомих за обсягами підприємств-репрезентантів.

7. Необхідність забезпечення високого рівня керованості змінами на підприємстві зумовило побудову концептуальної моделі управління реструктуризацією вертикально інтегрованого підприємства будівельної галузі, яка подається як управлінська інновація. Ця модель є ієрархією ідей, концептів та адекватних їм методологічних основ щодо створення нової управлінської парадигми реструктуризації як системи керованих трансформацій підприємства, зважаючи на пріоритети структурних перетворень на макро- і мікрорівнях, у т. ч. бізнес-процесів підприємства в межах ланцюга «виробництво будівельних матеріалів – будівництво, у т. ч. девелопмент, –

продаж готових об'єктів», структури капіталу та інших об'єктів впливу шляхом гармонізованої реалізації положень системного, ситуаційного і процесного підходів в управлінні для формування інноваційного вектору розвитку підприємства.

8. Використання теоретичних положень, задекларованих у концептуальній моделі управління реструктуризацією вертикально інтегрованого підприємства будівельної галузі, дозволило сформулювати набір стратегічних альтернатив реструктуризації в таких підприємствах за рахунок випереджуючої, захисної та кризової стратегій у руслі широкого трактування процесу реструктуризації. В дисертації проілюстровано залежність між цілями, стратегіями та можливим ефектом від їх реалізації, а також розроблено багатофакторну економетричну модель, використання якої забезпечує ідентифікацію впливу основних параметрів структурних перетворень на стратегічну стійкість підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Крисько Ж. Л. Визначення потреби і вибір виду реструктуризації будівельного підприємства / Ж. Л. Крисько // Галицький економічний вісник: науковий журнал. – Тернопіль: ТДТУ ім. І. Пулюя, 2010. – № 3 (28). – С. 92-98 (0,5 друк. арк.).

2. Крисько Ж. Л. Стратегічна стійкість підприємства: підходи до визначення та оцінки / Ж. Л. Крисько // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: Щорічник. – 2010. – Випуск 14-15. – С. 111-119 (0,4 друк. арк.).

3. Крисько Ж. Л. Передреструктуризаційна оцінка фінансового стану будівельних підприємств [Електронний ресурс] / Ж. Л. Крисько // Електронне наукове фахове видання «Проблеми системного підходу в економіці». – 2010. – Випуск 2. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_2/Krysko_210.htm. – Назва з екрану (0,35 друк. арк.).

4. Крисько Ж. Адаптація підприємства до змін зовнішнього середовища через механізм реструктуризації / Ж. Крисько // Галицький економічний вісник: науковий журнал. – 2009. – № 2 (23). – С. 40-44 (0,3 друк. арк.).

5. Крисько Ж. Л. Методичні підходи до оцінки ефективності реструктуризації підприємств / Ж. Л. Крисько // Наука й економіка: Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. – 2009. – Випуск 4 (16), Том 2. – С. 97-104 (0,6 друк. арк.).

6. Крисько Ж. Л. Основні тенденції розвитку і передумови реструктуризації підприємств інвестиційно-будівельного комплексу / Ж. Л. Крисько // Економічний простір: збірник наукових праць. – 2009. – № 27. – С. 119-130 (0,52 друк. арк.).

7. Крисько Ж. Л. Сутність та види реструктуризації підприємств / Ж. Л. Крисько // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Ужгород: УНУ, 2009. – Спецвипуск 28. Ч. II. – С. 71-76 (0,49 друк. арк.).

8. Крисько Ж. Л. Еволюція підходів до реструктуризації підприємств / Ж. Л. Крисько // Економічний простір: збірник наукових праць. – 2008. – № 20/1. – С. 166-175 (0,43 друк. арк.).

9. Крисько Ж. Теоретичні аспекти здійснення реструктуризації підприємств інвестиційно-будівельного комплексу / Ж. Крисько // Наука молода: збірник наукових праць молодих вчених ТНЕУ. – 2008. – Випуск 10. – С. 15-19 (0,45 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Крисько Ж. Л. Управлінські інновації як головний засіб реструктуризації підприємств / Ж. Л. Крисько // Управлінські інновації: теорія та практика: всеукр. наук.-практ. конф., 10-12 травня 2011 р.: збірник тез доповідей. – Тернопіль, ТНЕУ, 2011. – С. 218-219 (0,1 друк. арк.).

11. Крисько Ж. Л. Система оцінки ефективності реструктуризації підприємств будівельної сфери / Ж. Л. Крисько // Світова економічна криза: причини, наслідки та перспективи подолання: матеріали міжн. наук. студ.-аспір. конф., 14-15 травня 2010 р. – Львів, ЛНУ ім. І.Франка, 2010. – С. 297-298 (0,19 друк. арк.).

12. Крисько Ж. Л. Механізми реструктуризації підприємств будівельної галузі / Н. П. Тарнавська, Ж. Л. Крисько // Методологія та практика менеджменту на порозі ХХІ століття: загальнодержавні, галузеві та регіональні аспекти: V міжн. наук.-практ. конф., 13-14 травня 2010 р.: збірник тез доповідей. – Полтава, ПУСКУ, 2010. – С. 246-247 (0,13/0,05 друк. арк., особистий

внесок: виокремлено актуальні підходи, які доцільно використовувати при реструктуризації підприємств будівельної галузі).

13. Крисько Ж. Л. Формування механізму реструктуризації бізнес-процесів / Ж. Л. Крисько // Ефективність бізнесу в умовах трансформаційної економіки: матеріали III міжн. наук.-практ. конф., 29-31 травня 2009 р. – Сімферополь: ЦРОНІ, 2009. – Том II. – С. 68-70 (0,19 друк. арк.).

14. Крисько Ж. Л. Концепція управління ефективністю бізнесу як інструмент стратегічної реструктуризації підприємства / Ж. Л. Крисько // Актуальні проблеми і перспективні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств: всеукр. наук.-практ. конф., 21-22 травня 2009 р.: збірник тез. – Кривий Ріг: КЕІ КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2009. – С. 187-189 (0,13 друк. арк.).

15. Крисько Ж. Л. Оцінка ефективності реструктуризації підприємства / Ж. Л. Крисько // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи: матеріали міжн. студ.-аспір. конф., 15-16 травня 2009 р. – Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 238-239 (0,18 друк. арк.).

16. Крисько Ж. Л. Механізм реструктуризації як засіб адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища / Ж. Л. Крисько // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали III міжн. наук.-практ. конф., 13-14 травня 2009 р. – Луцьк: РВВ «Вежа» ВНУ, 2009. – Т.3. – С. 179-180 (0,12 друк. арк.).

17. Крисько Ж. Л. До питання оцінки конкурентоспроможності підприємств інвестиційно-будівельного комплексу / Ж. Л. Крисько // Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах глобалізації: міжн. наук.-практ. конф., 24 квітня 2009 р.: збірник наукових праць. – Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2009. – Ч. 1. – С. 416-419 (0,24 друк. арк.).

18. Крисько Ж. Л. Процесний підхід до реструктуризації підприємств / Ж. Л. Крисько // Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку: I міжн. наук.-практ. конф., 22-24 квітня 2009 р.: збірка тез. – Макіївка: МЕГІ, 2009. – Т. 2. – С. 185-188 (0,13 друк. арк.).

19. Крисько Ж. Л. Розвиток форм і методів управління будівельним підприємством в конкурентному середовищі / Ж. Л. Крисько // Перший крок у науку: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 2-3 квітня 2009 р. – Луганськ: Поліграфресурс, 2009. – Т. 11. – С. 58-62 (0,28 друк. арк.).

20. Крисько Ж. Л. Стратегії реструктуризації підприємств в умовах кризової ситуації / Ж. Л. Крисько // Стратегія розвитку підприємництва: теорія, організація, практика: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., Тернопіль-Чортків, 12-13 березня 2009 р. – Тернопіль: Вектор, 2009. – Частина 1. – С. 72-75 (0,18 друк. арк.).

21. Крисько Ж. Л. Вплив реструктуризації на ринкову вартість підприємства / Ж. Л. Крисько // Альянс наук: вчений-вченому: IV міжн. наук.-практ. конф., 18-19 березня 2009 р.: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – Том 1. – С. 68-70 (0,12 друк. арк.).

22. Крисько Ж. Л. Щодо методів реструктуризації діяльності підприємства / Ж. Л. Крисько // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: VI міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених, 26-27 лютого 2009 р.: збірник тез доповідей. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – Частина 2. – С. 302-304 (0,11 друк. арк.).

23. Крисько Ж. Л. Вплив реструктуризації на підвищення ефективності підприємств / Ж. Л. Крисько // Стратегія формування відкритої господарської системи в Україні: матеріали міжн. студ.-аспір. наук. конф., 16-17 травня 2008 р. – Львів, ЛНУ ім. І.Франка, 2008. – С. 187-189 (0,17 друк. арк.).

24. Крисько Ж. Л. Особливості реструктуризації підприємств в умовах ринкової економіки / Ж. Л. Крисько // Наукові записки: збірник наукових праць ФЕМІ ТНЕУ. – Тернопіль, 2007. – Вип. 2. – С. 139-147 (0,35 друк. арк.).

25. Крисько Ж. Л. Проблемні аспекти функціонування інвестиційно-будівельного комплексу України / Ж. Л. Крисько // Сучасні тенденції і проблеми розвитку інвестиційно-будівельного комплексу: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 29-30 листопада 2007 р. – Тернопіль, 2007. – С. 79-82 (0,18 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Крисько Ж. Л. Управление реструктуризацией вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли. – На правах рукописи.

Диссертация на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2011.

У дисертації обґрунтовано концептуальні засади управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі. Розроблено підхід до виявлення передумов реструктуризації з використанням структурно-логічної моделі комплексної бізнес-діагностики підприємств. Окреслено основні тенденції розвитку середовища структурних змін підприємств будівельної галузі, які зумовлюють доцільність і необхідність їх реструктуризації. Запропоновано методичний підхід до вибору варіанту реструктуризації підприємств для забезпечення їх стратегічної стійкості через встановлення параметрів проблеми, їх економічну інтерпретацію та виявлення стратегічних альтернатив реструктуризації. Побудовано концептуальну модель управління реструктуризацією вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі та вироблено рекомендації щодо оцінювання ефективності реструктуризації таких підприємств.

Ключові слова: реструктуризація, управління, вертикально інтегроване підприємство, структурні зміни, будівельна галузь, стратегічна стійкість підприємства, стратегія реструктуризації, ефективність.

АННОТАЦИЯ

Крисько Ж. Л. Управление реструктуризацией вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2011.

Диссертация посвящена теоретическому обоснованию концепции управления реструктуризацией вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли и разработке на этой основе методических подходов к выбору вариантов реструктуризации предприятий с целью повышения их стратегической устойчивости.

Исследована экономическая сущность реструктуризации, определено ее место и роль в системе организационных преобразований. Реструктуризация рассматривается как перманентный процесс изменения среды функционирования предприятия с фокусированием на инновационной модели развития путем трансформации структуры бизнеса и его составляющих на основе выявления и использования новых рыночных возможностей, заполнения стратегических пробелов, устранения и предупреждения кризисных явлений с использованием приемов стратегического и тактического управления при конкретном наборе предпосылок и их взаимодействия. Предложен новый классификационный признак реструктуризации (состояние предприятия), в соответствии с которым выделены три вида реструктуризации – кризисная, защитная и опережающая. Установлена взаимосвязь видов реструктуризации, характера соответствующих организационных изменений и управленческих технологий их реализации.

Предложено авторское определение управления реструктуризацией как целенаправленного влияния на изменения внешних и внутренних бизнес-процессов предприятия с помощью всех функциональных сфер менеджмента, ориентированного на цели, стратегии, структуру производства и капитала посредством набора современных управленческих технологий с целью обеспечения стратегической устойчивости предприятия. Обоснован методический подход к выявлению стратегических альтернатив реструктуризации предприятия на основе сформированного видения его стратегической устойчивости путем выявления параметров проблемы, их экономической интерпретации и выбора адекватного варианта реструктуризации предприятия.

Проведен анализ строительной отрасли Украины с использованием приемов стратегического анализа. Выявлены основные тенденции развития среды структурных изменений вертикально интегрированных предприятий, ограничивающие возможность реализации инновационной модели развития: нарастание процессов реструктуризации производства с реактивным и вынужденным характером изменений; отставание во времени реальных процессов реструктуризации от объективных сдвигов в рыночной среде; формирование цепной реакции торможения развития других отраслей и сфер деятельности. Доказано, что преодоление этих негативных тенденций является предпосылкой действенного управления реструктуризацией вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли.

Усовершенствован подход к выявлению предпосылок реструктуризации с использованием структурно-логической модели комплексной бизнес-диагностики предприятия на основе методологии стратегического анализа для выявления целесообразности и необходимости реализации конкретного варианта реструктуризации. Определены стратегические альтернативы реструктуризации вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли на основе оценки их финансового состояния и рыночных позиций.

Сформулированы условия и средства успешной реализации стратегий реструктуризации, учитывающие логику и специфику функционирования вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли. Обоснованы пределы целесообразного использования современных методов и средств управления реструктуризацией предприятий. Предложены схемы реструктуризации для основных предприятий-репрезентантов.

Построена концептуальная модель управления реструктуризацией вертикально интегрированных предприятий строительной отрасли, обеспечивающая эффект синергии путем поддержания стратегической устойчивости предприятия. Она рассматривается как система управляемых изменений предприятия, предполагает гармонизацию системного, ситуационного и процессного подходов в управлении и ориентирована на инновационный вектор развития.

Усовершенствован методический подход к оценке эффективности процессов реструктуризации предприятий строительной отрасли на основе использования многофакторной эконометрической модели.

Ключевые слова: реструктуризация, управление, вертикально интегрированное предприятие, структурные изменения, строительная отрасль, стратегическая устойчивость предприятия, стратегия реструктуризации, эффективность.

ANNOTATION

Krysko Zh. L. Managing the Restructuring of Vertically Integrated Construction Enterprises. – Printed as manuscript.

Thesis for a candidate degree in the field of Economics by speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (by economic activities). – Ternopil National Economic University of Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Ternopil, 2011.

The conceptual framework of managing the restructuring of vertically integrated construction enterprises are grounded in the thesis. It is developed the approach to the identifying the preconditions of restructuring using structural and logical model of integrated business-diagnostics of enterprises. The basic trends in structural changes development of construction enterprises' environment which determine the appropriateness and necessity of their restructuring are outlined. It is suggested a methodical approach to the selecting the option of restructuring the enterprises to ensure their strategic stability by setting the parameters of the problem, their economic interpretation and identification of restructuring strategic alternatives. The conceptual model of managing the restructuring of vertically integrated construction enterprises is presented, and the guidelines for assessing the effectiveness of the restructuring of such enterprises are given.

Key words: restructuring, management, a vertically integrated enterprise, structural changes, the construction industry, the strategic stability of the enterprise, the strategy of restructuring, efficiency.